

Hemşirelik Öğrencilerinin Organ Bağışı Hakkındaki Bilgi ve Tutumlarının İncelenmesi

Hilal TÜRK BEN POLAT¹ , Gülcan BAHÇECİOĞLU TURAN² , Talip MANKAN³ 

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Seydişehir Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye, hilaltpolat@hotmail.com

² Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Erzurum, Türkiye, glcnbah@hotmail.com

³ İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, Malatya, Türkiye, talipmankan@hotmail.com

Makale Bilgileri	ÖZ
Makale Geçmişi Geliş: 11.12.2019 Kabul: 13.02.2020 Yayın: 25.04.2020	Giriş: Organ bağışlarında hedef hastaların hayatını kurtarmak, yaşam süresini ve kalitesini arttırmaktır. Hemşirelik öğrencilerinin organ bağışı hakkındaki bilgi ve tutumlarının, mezuniyet sonrası çalışmalarında organ bağış oranlarını etkileyeceği düşünülmektedir. Amaç: Bu araştırmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin organ bağışı hakkındaki bilgi ve tutumlarını belirlemektir. Yöntem: Tanımlayıcı türde olan araştırmanın evrenini bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise araştırmaya katılmaya gönüllü 470 öğrenci oluşturmuştur. Veri analizinde tanımlayıcı (sayı, yüzde) istatistikler kullanılmıştır. Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %44,2'si organ bağışında bulunmak istediğini, %50'si organ bağışı hakkında bilgiyi hemşirelik eğitimi süresince aldığını ve %57,9'u organ bağışı hakkında bilgi sahibi olmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %44,2'si organ bağışında bulunmak istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %53,8'i hemşirelik eğitimi süresince organ bağışı konusunda yeterli bilgi verilmediğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %68,9'u organ bağışına ilişkin kanun hakkında bilgilerinin yeterli olmadığını, %68,4'ü organ bağışı yapmak için nereye başvurulduğunu bilmediklerini belirtmişlerdir. Sonuç ve Öneriler: Araştırmamızın sonucunda öğrenciler; organ bağışının hayat kurtarıcı olduğunu ve organ bağışında bulunmak istediklerini belirtmişlerdir. Lisans müfredat programı içerisinde organ bağışı ile ilgili konuların ağırlıklı olarak ele alınması gerekmektedir. Organ bağışı hakkında hazırlanacak eğitim içeriklerinde özellikle organ bağışının nasıl ve nereye yapılabileceği ve hukuki prosedürler açıklanmalıdır.
Anahtar Kelimeler: Hemşirelik Eğitimi, Hemşirelik Öğrencisi, Organ Bağışı.	
Sorumlu Yazar: Hilal TÜRK BEN POLAT	
e-posta: hilaltpolat@hotmail.com	

Investigation of Knowledge and Attitudes of Nursing Students About Organ Donation

Article Info	ABSTRACT
Article History Received: 11.12.2019 Accepted: 13.02.2020 Published: 25.04.2020	Introduction: In organ donations the aim is to save the life of the patients and increase the life time and quality of life. It is thought that the knowledge and attitudes of nursing students about organ donation will affect the organ donation rates in their post-graduate studies. Objective: The aim of this research is to determine the knowledge and attitudes of nursing students about organ donation. Methods: The population of the descriptive study was composed of students studying in the Department of Nursing at the Faculty of Health Sciences of a university. The sample of the study consisted of 470 students who volunteered to participate in the research. Descriptive (number, percentage) statistics were used in data analysis. Results: 44,2% of the students stated that they wanted to donate organs, 50% of them received information about organ donation during nursing education and 57,9% of them did not know about organ donation. 44,2% stated that they wanted to donate organs. 53,8% of the participants stated that there was not enough information about organ donation during their nursing education. 68,9% of the students who participated in the study stated that their knowledge about the law on organ donation was not sufficient and 68,4% did not know where to apply for organ donation. Conclusions and Recommendations: As a result of the study, students stated; organ donation is life saving and they want to donate organs. Issues related to organ donation should be dealt with in the under graduate curriculum. The training content on organ donation should explain how and where organ donation can be made and the legal procedures.
Keywords: Nursing Education, Nursing Student, Organ Donation.	
Corresponding Author: Hilal TÜRK BEN POLAT	
e-mail: hilaltpolat@hotmail.com	

Atıf/Citation: Polat, HT., Turan, GB., Mankan, T. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin organ bağışı hakkındaki bilgi ve tutumlarının incelenmesi, *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*. 1(2), 24-33.

GİRİŞ

Organ nakli, bir donörden alınan dokuların veya organların, ihtiyacı olan başka bir alıcıya vücudunun işlevlerini geri kazandırmak amacıyla aktarılması olarak tanımlanmaktadır (Eti Aslan, 2017). 19. yüzyılın başlarından itibaren organ yetmezliklerinin tedavisinde organ naklinden faydalanılmaktadır. Günümüzde böbrek, karaciğer, kalp, akciğer, pankreas, ince bağırsak, kemik iliği, kan, kornea gibi pek çok organın nakli gerçekleştirilebilmektedir (Kılıç, Koçak, Türker, Gürpınar, Gülerik, 2010, Feeley ve Servoss, 2005). Organ bağışlarında hedef hastanın hayatını kurtarmak yaşam süresini ve kalitesini arttırmaktır (Collins, 2005, Göz ve Şalk Güreli, 2007). Organ nakilleri iki farklı türde yapılabilir. Organ nakillerinde kaynak canlıdan canlı hastaya yada kadavradan canlı hastaya olabilir (Gül, Gençtürk, Yürügen, 2004). En uygun organ kaynağı beyin ölümü teşhisi konulan, genç, sağlıklı ve beyin dışındaki tüm organları iyi çalışan bir donördür (Edirne, 2004). Batı ülkelerinde organ nakilleri daha çok kadavradan sağlanırken (Collins, 2005, Özmen, Çetinkaya, Sarızeybek ve Zeybek, 2008), ülkemizde organ naklinde kullanılacak organ temini ağırlıklı olarak canlı donörlerden gerçekleştirilmektedir (Yaşar ve diğerleri, 2008).

Ülkemizde organ nakil hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla 1979 yılında 2238 Sayılı, Organ ve Doku alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli hakkındaki kanun ve bu kanuna dayandırılan 1 Şubat 2012 tarih ve 28191 sayılı organ ve doku nakli hizmetleri yönetmeliği çıkarılarak yasal düzenleme yapılmıştır (T.C. Resmi Gazete). Organ bağışının arttırılması için Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu 06.03.1980 tarih ve 396/13 sayılı kararında İslam dininde organ bağışının uygun şartlar yerine getirildiğinde caiz olduğunu bildirmiş, bu konuda Kuran'da ayetler olduğunu açıklamış ve alınacak organ veya doku karşılığında hiçbir şekilde ücret alınmaması gerekliliğini vurgulamış ve kurum organ bağışına gönüllülüğü arttırmak amacı ile camilerde organ bağışına ilişkin faaliyetlerde bulunmuştur (<https://www.diyaret.gov.tr> Diyanet İşleri Başkanlığı, Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı. Erişim tarihi; 28.12.2019)

27 Mayıs 2018 tarihi itibariye ülkemizde 2011 -2018 yılları arasında 13206 beyin ölümü gerçekleşmiş olmasına rağmen, 2.046'sından aile izni alınarak kadavradan nakil işlemi gerçekleştirilebilmiştir. Canlıdan canlıya nakil sayısı ise 16.986'dır. (<http://organ.saglik.gov.tr/Index.aspx> Erişim tarihi: 28.12.2019)

Kadavradan organ bağışının önündeki güçlüklerden bazıları bilgi eksikliği, dini inançlar, etik, hukuki, sosyal ve ekonomik sorunlar olduğu belirtilmektedir (Özdağ, 2001, Gül ve diğerleri, 2004).

Ülkemizde kişiler ölmeden önce organlarını bağışlamış olsalar da beyin ölümünün gerçekleşmesinin ardından organ bağışı ile ilgili izni aileler vermektedir. Sağlık personelinin organ nakli ile ilgili bilgi ve tutumları karar verme sürecini önemli derecede etkilemektedir. Sağlık personeli karar verme sürecinde profesyonel bir yaklaşımla aileye karşı daha duyarlı, destekleyici olmalıdır. Hemşirelerin organ bağışının arttırılması için donör aileleri ile iletişim kurmada önemli rolleri bulunmaktadır.

Bazı çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin organ bağışına ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğu (Aktaş ve Karabulut 2012) ve organ bağışı hakkında verilen eğitimin, bağış konusundaki bilgi seviyesini ve bağış yapma istekliliğini arttırdığı bildirilmektedir (Cebeci, Dağ ve Karazeybek, 2015). Bu konudaki bilgi eksikliklerinin giderilmesi için hemşirelik öğrencilerinin öncelikle konu hakkında bilgi ve düşüncelerinin belirlenmesi gerekmektedir.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin organ bağışı hakkındaki bilgi ve tutumlarını belirlemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma, hemşirelik öğrencilerin organ bağışına ilişkin bilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini bir Üniversite Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise araştırmaya katılmaya gönüllü 470 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş tüm öğrencilerin çalışmaya katılması hedeflenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veriler Mart –Nisan 2016 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu aracılığıyla elde edildi (Koçak, Aktaş, Şenol, Bilgin, 2010, Savaşer, Mutlu, Çağlar, Doğan, Canbulat, 2012, Aktaş ve Karabulut 2012). Anket formu 6'sı sosyodemografik özellikler ile ilgili toplam 40 sorudan oluşmaktadır. Hazırlanan anket formu katılımcıların yaş, eğitim durumu, organ bağışında bulunmak isteme durumu, bilgi edinme kaynakları, organ bağışı konusundaki bilgi durumu, organ bağışına ilişkin yasa hakkındaki bilgi sahibi olma durumu, hemşirelik eğitimi kapsamında organ bağışı konusunda yeterli bilgi verildiğini düşünme durumu, organ bağışı yapmak için nereye başvurulduğunu bilme durumu, beyin ölümü gerçekleşmiş vericiden organ naklini onaylama durumu ile ilgili sorular içermektedir.

Veri Toplama

Araştırmanın evreni 598 kişi olup, 50 öğrenci araştırmaya katılmak istememiş, 44 öğrenci anket formunu eksik doldurmuş, 34 öğrenci ise araştırmanın yapıldığı tarihlerde fakültede bulunamamıştır. Örneklem grubu organ bağışı hakkında hemşirelik lisans eğitimleri kapsamında bir ders almamışlardır. Öğrencilerden bazıları ise organ bağışı haftası etkinliklerinde eğitimlere katılmışlardır. Çalışmaya başlamadan önce çalışmanın amacı hakkında bilgi verilerek gönüllü bireyler çalışma kapsamına alındı. Anket formu araştırmacılar tarafından öğrencilere verilerek sınıf ortamında doldurmaları sağlandı.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 11.0 paket programında tanımlayıcı (sayı, yüzde) istatistikler kullanılarak analiz edildi.

Etik

Veri toplama sürecine başlamadan ilgili kurumdan yazılı izin ve araştırmaya katılan öğrencilerden sözel izin alındı. Araştırmanın tüm aşamalarında Dünya Tıp Birliği (World Medical Association) Helsinki Bildirgesi tıbbi araştırmalarla ilgili etik ilkelerine uyuldu.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin %61'inin 20-24 yaş aralığında olduğu, %39,4'ünün 1.sınıf öğrencisi olduğu ve %3,8'inin sağlık meslek lisesi mezunu olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri (n: 470)

Tanımlayıcı Özellikler	Sayı (s)	Yüzde (%)
Yaş		
18-19	171	36,4
20-24	287	61,0
25-29	12	2,6
Sınıf		
1.sınıf	185	39,4
2.sınıf	88	18,7
3.sınıf	88	18,7
4.sınıf	109	23,2
Sağlık meslek lisesi mezunu		
Evet	18	3,8
Hayır	452	96,2
Toplam	470	100,0

Araştırmaya katılan öğrenciler %44,2'si organ bağışında bulunmak istediğini, %50'si organ bağışı hakkında bilgiyi hemşirelik eğitimi süresince aldığını ve %57,9'u organ bağışı hakkında bilgi sahibi olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin, %77,4'ü basın-yayın organları, %68,5'i Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından organ bağışı konusunda yeterli bilgilendirilme yapılmadığını, %53,8'i hemşirelik eğitimi süresince organ bağışı konusunda yeterli bilgi verilmediğini, %68,9 'u organ bağışına ilişkin kanun hakkında bilgilerinin yeterli olmadığını ve %68,4'ü organ bağışı yapmak için nereye başvurulduğunu bilmediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin, %52,1'i beyin ölümünün insan ölümü olduğunu, %51,5'i beyin ölümü gerçekleşmiş vericiden organ bağışının yapılabileceğini ve %68,8 'i eğitim süresince beyin ölümü hakkında yeterli bilgi aldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %24'ü toplum tarafından organ bağışına katılımı arttırmak için organ bağışında bulunanların yakınlarına alıcı tarafından maddi ödül, %64,9'u ise manevi ödül (plaket, yazılı belge vb.) verilmesinin uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin, %26'sı kan bağışı yaptığını, %73,7'si organ bağışının arttırılmasında kendisini sorumlu hissettiğini, %70,6'sı dini inançlarına bağlı olduğunu ve %75'i farklı inanca sahip birine organ bağışlayabileceğini belirtmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin organ bağışına ilişkin görüşleri (n: 470)

Organ Bağışına İlişkin Görüşler	Sayı(S)	Yüzde (%)
Organ bağışında bulunmak isteme durumu		
Evet	208	44,2
Hayır	109	23,2
Kararsızım	153	32,6
Bilgi edinme kaynakları durumu		
İnternet ortamında	55	27,7
TV-radyo	27	13,6
Hemşirelik eğitimim süresince	97	50,0
Gazete, dergi, kitap, broşür	12	6,0
Okul dışı sağlık personeli	7	3,5
Organ bağışı konusundaki bilgi durumu		
Evet	45	9,6
Hayır	272	57,9
Kismen	153	32,6
Diyanet işlerinin toplumu organ bağışı konusunda yeterince bilgilendirildiğini düşünme durumu		
Evet	43	9,1
Hayır	322	68,5
Kismen	105	22,3

Toplumun, basın-yayın organları tarafından organ bağıışı konusunda yeterince bilgilendirildiğini düşünme durumu		
Evet	38	8,1
Hayır	364	77,4
Kısmen	68	14,5
Organ bağıışına ilişkin yasa hakkındaki bilgi yeterli olma durumu		
Evet	29	6,2
Hayır	324	68,9
Kısmen	117	24,9
Hemşirelik eğitiminiz kapsamında organ bağıışı konusunda yeterli bilgi verildiğini düşünme durumu		
Evet	66	14,0
Hayır	253	53,8
Kısmen	151	32,1
Organ bağıışı yapmak için nereye başvurulduğunu bilme durumu		
Evet	114	31,6
Hayır	247	68,4
Beyin ölümü gerçekleşmiş vericiden organ naklini onaylama durumu		
Evet	242	51,5
Hayır	118	25,1
Kararsızım	110	23,4
Eğitim süresince beyin ölümü hakkında yeterli bilgi alma durumu		
Evet	142	30,2
Hayır	142	30,2
Kısmen	186	39,6
Beyin ölümünün, insan ölümü olduğuna /geri dönüşümsüz olduğuna katılma durumu		
Evet	245	52,1
Hayır	123	26,2
Kararsızım	102	21,7
Toplum tarafından organ bağıışına katılımı arttırmak amacı ile organ bağıışında bulunanların yakınlarına alıcı tarafından maddi ödül verilmesine katılma durumu		
Evet	113	24,0
Hayır	357	76,0
Toplum tarafından organ bağıışına katılımı arttırmak amacı ile organ bağıışında bulunanların yakınlarına manevi ödül verilmesi durumu		
Evet	305	64,9
Hayır	165	35,1
Şimdiye kadar hiç kan bağıışında bulunma durumu		
Evet	122	26,0
Hayır	348	74,0
Hemşirelik öğrencisi olarak organ bağıışının arttırılmasında kendini sorumlu hissetme durumu		
Evet	266	73,7
Hayır	95	26,3
Dini inançlara bağlı olduğunu düşünme durumu		
Evet	332	70,6
Hayır	46	9,8
Kısmen	92	19,6
İnancinizden farklı bir inanca sahip birine organını bağıışlama durumu		
Evet	271	75,0
Hayır	90	25,0

TARTIŞMA

Doku ve organ nakli, bir ülkenin sağlık alanındaki gelişmişlik düzeyini gösteren önemli ölçütlerden biridir (Yüctin, 2001) Organ bağışi konusundaki bilgi eksikliği, özellikle kadaverik nakil oranlarına olumsuz yansımaktadır. Organ bağışi sayısını arttırılmasıyla organ nakillerinde istenilen hedeflere ulaşılabilir. Bunun için sağlık ekibinin organ bağışi hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Ekip içerisinde hasta bireyler ile en sık temasta bulunan ekip üyesi hemşirenin bu süreçte önemli rolü vardır. Özellikle kadaverik nakil konusunun hemşirelik eğitimi sürecinde yeteri kadar yer almadığı düşünülmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin organ bağışi hakkındaki bilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan bu tanımlayıcı araştırmada elde edilen veriler literatür bilgisi ışığında tartışılmıştır.

Bu araştırma kapsamındaki öğrencilerin %89,8'i organ bağışının hayat kurtarıcı olduğunu belirtmektedir. Savaşer ve diğerleri (2012) yaptıkları çalışmada öğrencilerin %78,2'sinin, Canova ve diğerleri (2006) İtalya'da üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin %89,6'sının, Kılıç ve diğerleri (2010) üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada öğrencilerin %91,1'inin organ bağışi yapabileceklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %44,2'si organ bağışında bulunmak istediklerini, %69,8'i bütün organlarını bağışlamak istediklerini, %76,2'sinin organlarının bağışlayacağı kişinin önemli olmadığını ve %51,5'i beyin ölümü gerçekleştiğinde organlarının alınmasını istediklerini belirtmişlerdir. Araştırmamızın sonucu diğer araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuç gelecekte organ bağışi sayısının artması bakımından ümit verici bir sonuç olarak değerlendirilebilir ve organ bağışi düşünmeyen grubun eğitim aracılığıyla organ bağışlamaya yönelik olumlu tutum ve davranış geliştirebileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda öğrenciler organ bağışi hakkında bilgi kaynağı olarak ilk üç sırada, hemşirelik eğitimini (%50), internet ortamını (%27,7), TV ve radyoyu (%13,6) belirtmişlerdir. Öğrencilerin %57,9'u organ bağışi konusunda bilgi sahibi olmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %77,4'ü toplumun basın-yayın organları tarafından ve %68,5'i Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yeterince bilgilendirilmediğini, %68,4'ü organ bağışi için nereye başvuracaklarını bilmediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %53,8'i hemşirelik eğitiminde organ bağışi konusunda yeterli eğitim verilmediğini ve %68,9'u organ bağışi ile ilgili yasa hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmalarda organ bağışi konusunda bilgi alma yolları olarak çoğunlukla, görsel ve yazılı basın (televizyon, gazete, dergi) yer almaktadır (Akış ve diğerleri, 2008, Piccoli ve diğerleri, 2006, Üstüner, Uysal, Kaya, 2009). Savaşer ve diğerleri (2012) yaptıkları çalışmada öğrencilerin %76,8'inin organ bağışına ilişkin bilgi kaynağı olarak ilk üç sırada gazete-dergi-broşür yer aldığı belirtilmekte ve öğrencilerin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (%68,5) ve hemşirelik eğitiminin (%57,6) organ bağışi konusunda yeterli bilgi sağlamadığını, organ bağışına ilişkin kanun hakkında bilgilerinin yetersiz olduğunu (%73,6) belirtmişlerdir. Özmen ve diğerleri (2008) çalışmasında ise öğrencilerin organ bağışi ile ilgili bilgileri en çok yayın organlarından aldıkları belirtilmiştir. Çalışmamızın sonucu literatürdeki çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Organ bağışi konusunda toplumun bilgilendirilmesinde basın-yayın organları ve Diyanet İşleri Başkanlığına önemli rol düşmektedir. Ayrıca lisans eğitiminde organ bağışına yönelik özel eğitimler verilmesi organ bağışi oranını önemli derecede arttıracığı düşünülmektedir.

Beyin ölümü, beyin aktivitesinin tamamen ve geri dönüşümsüz olarak kaybedilmesidir. (Sabancı, Karasu, Karadereler, Barlas, 2008). Çalışmamızda öğrencilerin %51,5'i beyin ölümü gerçekleşmiş vericiden organ naklinin gerçekleştirilebileceğini, eğitim süresince öğrencilerin %39,6'sının beyin ölümü hakkında kısmen bilgi aldıklarını ve öğrencilerin %52,1'i beyin ölümünün geri dönüşümsüz olduğunu belirtmişlerdir. Savaşer ve diğerleri (2012) yaptığı çalışmada öğrencilerin %83,9'u beyin ölümünün insan ölümü olduğunu ve öğrencilerin %85,2'si beyin ölümü gerçekleşmiş vericiden organ

bağıışının yapılabileceğini belirtmiştir. Ohwaki ve diğerleri'nin (2006) çalışmasında ise tıp öğrencilerin %71'i beyin ölümü gerçekleşmiş vericiden organ bağıışının gerçekleştirilebileceğini belirtmişlerdir. Çalışmamızın sonuçları literatür ile benzerlik göstermektedir.

Ülkemizde 2238 sayılı yasaya göre organ bağıışının para karşılığı alınıp verilmesinin yasaklanmıştır. (T.C. Resmi Gazete Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun. 03.06.1979. Sayı: 16655, Başbakanlık Basımevi, Ankara). Çalışmamızda öğrencilerin %24'ü organ bağıışında bulunanların yakınlarına alıcı tarafından maddi ödül verilmesi gerektiğini, öğrencilerin %64,9'u ise manevi ödül vermesi gerektiğini belirtmişlerdir Savaşer ve diğerleri (2012) yaptıkları çalışmada öğrencilerin %30'unun organ bağıışına katılımı arttırmak için organ bağıışında bulunanların yakınlarına alıcı tarafından maddi ödül verilmesi gerektiğini, %82,4'ü ise manevi ödül (plaket, yazılı belge vb.) verilmesinin uygun olduğunu bildirmişlerdir. Bulgularımız literatüre benzerlik göstermekte ve öğrencilerin manevi teşviki onayladıkları görülmekte ve ülkemizde 2238 sayılı kanuna göre organ bağıışının para karşılığı alınıp verilmesinin yasaklanmasıyla paralellik göstermektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin %26'sı kan bağıışında bulduklarını ifade etmişlerdir. Yaşar ve diğerlerinin (2008) çalışmasında da öğrencilerin %15,1'inin kan bağıışında buldukları belirtilmiştir. Kan bağıışı yapan kişilerin, organ bağıışı açısından duyarlı kişiler olabileceği söylenebilir.

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %73,7'si organ bağıışının arttırılmasında kendilerini sorumlu hissettiklerini belirtmişlerdir. Sağlık ekibi içinde hemşirelerin bakım verici, karar verici ve hasta hakları savunuculuğu, eğiticilik gibi birçok rol ve işlevleri vardır. Aileyi destekleyici hemşirelik bakımı, ailelerin organ bağıışında bulunma cesaretini gösterme ve işlem sürecinde dayanma güçlerini arttıracığı bildirilmektedir (Özdağ, 2001).

Araştırmaya katılan öğrencilerin %70,6'sı dini inançlara bağılı olduğunu, %75'i farklı bir inanca sahip birine organlarını bağıışlayabileceğini belirtmişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından, Din İşleri Yüksek Kurulu'nun 1980 yılında aldığı 396 sayılı kararla organ naklinin uygun olduğu bildirilmiştir. Literatürde de katılımcıların organ bağıışının dini açıdan uygun olduğunu düşündükleri belirtilmektedir (Özmen ve diğerleri, 2008, Çelebi, Balık, Yılmaz, Polat, 2002, Koçak ve diğerleri, 2010).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmamızın sonucunda öğrencilerin çoğunluğu; organ bağıışının hayat kurtarıcı olduğunu ve organ bağıışında bulunmak istediklerini belirtmişlerdir. Araştırmamızda öğrenciler organ bağıışı hakkında bilgi kaynağı olarak ilk sırada, hemşirelik eğitimi ortamını belirtmişlerdir. Bu nedenle lisans müfredat programı içerisinde organ bağıışı ile ilgili konuların ağırlıklı olarak ele alınması gerekmektedir. Organ bağıışı hakkında hazırlanacak eğitim içeriklerinde özellikle organ bağıışının nasıl ve nereye yapılabileceği ve hukuki prosedürler açıklanmalıdır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Hemşirelik öğrencileri ile yapılan araştırmanın, sadece bir fakültede yürütülmüş olması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

Akış M., Katırcı E., Uludağ H., Küçükılıç B., Gürbüz T., Kayacan Y., Kayacan H., Öngel K. & Gül H. (2008). Süleyman Demirel Üniversitesi personelinin organ-doku bağıışı ve nakli hakkında bilgi ve tutumları. S.D.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, 15(4), 28-33.

- Aktaş Y. & Karabulut N. (2012). Giresun Üniversitesi sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik öğrencilerinin beyin ölümü ve organ bağışına ilişkin bilgi ve tutumları. *Fırat Tıp Dergisi*, 17(3), 129-134.
- Canova D., Bona M., Ruminati R., Ermani M., Naccarato R., & Burra P. (2006). Understanding of and attitudes to organ donation and transplantation: A survey among Italian University Students. *ClinTransplant*, 20, 307-312.
- Cebeci F., Dağ GS., & Karazeybek E. (2015). Undergraduate nursing students' opinions and attitudes toward organ donation: a survey in a Turkish university. *Journal of Nursing Education and Practice*, 5(9), 83-9.
- Collins, T.J. (2005). Organ and tissue donation: a survey of nurses' knowledge and educational needs in an adult ICU. *Intensive and Critical Care Nursing*, 21(4), 226-33.
- Çelebi F., Balık A.A., Yılmaz İ., & Polat K.Y. (2002). Doğu Anadolu Bölgesi İnsanı Organ Bağışına Nasıl Bakıyor?. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics-Hukuku-Tarihi*, 10, 34-38.
- Eti Aslan, F. (2017). Cerrahi bakım vaka analizleri ile birlikte, 2. Baskı, Akademisyen Tıp Kitabevi, Ankara, :912
- Edirne, T. (2004) Türkiye'de organ ve doku nakli uygulamaları: sonuçları ve strateji önerileri. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 24, 261-6.
- Diyanet İşleri Başkanlığı 'Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı'. <https://www.diyanet.gov.tr>. Erişim tarihi; 28.12.2019
- Feeley TH. & Servoss TJ. (2005). Examining college students intentions to become organ donors. *J Health Commun*, 10, 237-49.
- Göz F., & Şalk Güreli Ş. (2007). Yoğun bakım hemşirelerinin organ bağışı ile ilgili düşünceleri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(5), 77-88.
- Gül, A., Gençtürk N. & Yürügen B. (2004). Sürücü kursuna başvuran adayların organ bağışı konusundaki düşünceleri. *Nefroloji Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 51-55.
- Sağlık Bakanlığı İstatistikleri (2018). <http://organ.saglik.gov.tr/Index.aspx> Erişim tarihi :28.12.2019.
- Kılıç S., Koçak N., Türker T., Gürpınar H. & Gülerik D. (2010). Kız üniversite öğrencilerinin organ bağışı konusundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler. *Gülhane Tıp Dergisi*, 52, 36-40.
- Koçak A., Aktaş EÖ., Şenol E. & Bilgin UE. (2010). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin organ nakli ve bağışı hakkındaki bilgi düzeyi. *Ege Tıp Dergisi / Ege Journal of Medicine*, 49(3), 153-160.
- Ohwaki, K., Yano E., Shirouzu M., Kobayashi A., Nakagomi T. & Tamura A. (2006). Factors associated with attitude and hypothetical behaviour regarding brain death and organ transplantation: Comparison between medical and other university students. *Clinical Transplantation*, 20: 416-22.
- Özmen D., Çetinkaya AÇ., Sarızeybek B. & Zeybek A. (2008). Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağışına ilişkin bilgi ve görüşleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 28, 311-18.
- Özdağ N. (2001). Organ Nakli Ve Bağışına Toplumun Bakışı. C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 5 (2), 46-55.
- Piccoli G.B., Soragna G., Putaggio S., Mezza E., Burdese M., Vespertino E., Bonetto A., Jeantet A., Segoloni GP. & Piccoli G. (2006). Efficacy of an educational programme for secondary school students on

opinions on renal transplant and organ donation: A randomized controlled trial. *Nephrol Dial Transplant*, 21, 499-509.

Savaşer S., Mutlu B., Çağlar S., Doğan Z. & Canbulat N. (2012). Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Organ Bağışına Bakışları İ.Ü.F.N. *Hem. Derg*, 20(1),1-9.

Sabancı P.A, Karasu A., Karadereler S. & Barlas O. (2008). Beyin ölümü tanısı. *Sinir Sistemi Cerrahisi Dergisi*, 1(2), 81-85.

T.C. Resmi Gazete Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun. 03.06.1979. Sayı: 16655, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Yaşar M., Oğur R., Uçar M., Göçgeldi E., Yaren H., Tekbaş Ö.F. & Korkmaz A. (2008). Bir Sağlık Meslek Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin organ bağışı konusundaki tutumları ve tutumlarına etki eden faktörler, *Genel Tıp Derg*, 18(1), 33-7.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Organ transplantation is defined as transferring tissues or organs from a donor to another recipient in order to restore the functions of the body (Eti Aslan, 2017). Today, many organs such as kidney, liver, heart, lung, pancreas, small intestine, bone marrow, blood and cornea can be transplanted (Kılıç, Koçak, Türker, Gürpınar, Gülerik, 2010, Feeley ve Servoss, 2005). In organ donations, the goal is to save the patient's life, increase life time and quality (Collins, 2005, Göz ve Şalk Güreli, 2007). Organ transplants can be done in two different types, the source can be from a live to a live patient or from a cadaver to a live patient (Gül, Gençtürk, Yürügen, 2004). Although people in our country donated their organs before their death, families give permission for organ donation after brain death. The knowledge and attitudes of the health personnel about organ transplantation have a significant effect on the decision making process. It was found that nursing students had insufficient knowledge about organ donation (Aktaş ve Karabulut 2012). Education given about organ donation is reported to increase the level of knowledge and willingness to donate (Cebeci, Dağ ve Karazeybek, 2015). By increasing the number of organ donations, desired targets can be achieved in organ transplants. The healthcare team needs to know about organ donation. The team member nurse, who has the most frequent contact with patients, has an important role in this process. It is thought that the cadaveric transplantation is not sufficiently involved in the nursing education process. The purpose of this research is to determine the knowledge and attitudes of nursing students about organ donation.

Objective: This study was carried out to determine the knowledge and thoughts of nursing students about organ donation, to review nursing curriculum programs and to eliminate the deficiencies of nursing students in organ donation.

Methods: The population of the research consists of students studying in the Department of Nursing at a University Faculty of Health Sciences. The sample of the study consisted of 470 students who volunteered to participate in the research. In the research, it was aimed to include all the students and did not go for sample selection. The population of the research is 598 student, 50 students did not want to participate in the research, 44 students filled the questionnaire form missing, and 34 students were not found in the faculty at the time of the research. The sample group did not take a course on organ donation within the scope of nursing undergraduate education. Some of the students attended the trainings in organ donation week activities. Descriptive (number, percentage) statistics were used in data analysis.

Results: 44,2% of the students stated that they wanted to donate organs, 50% of them received information about organ donation during nursing education and 57,9% of them did not know about organ donation. As a result of the study, 89,8 % of the students; organ donation was life-saving, 44,2% stated that they wanted to donate organs. Moreover, 77,4% of the students stated that there was not enough information about organ donation by the press and 68,5% by the Directorate of Religious Affairs. 53,8% of the participants stated that there was not enough information about organ donation during their nursing education. 68,9% of the students who participated in the study stated that their knowledge about the law on organ donation was not sufficient and 68,4% did not know where to apply for organ donation. 52,1% of the students stated that brain death was human death, 51,5% of the donors who had brain death could be donated organs and 68,8% of them stated that they received sufficient information about brain death during education. 26% of the students stated that they donated blood, 73,7% felt responsible for increasing organ donation, 70,6% were dependent on their religious beliefs and 75% could donate organs to someone with different beliefs.

Conclusions and Recommendations: As a result of the study, the majority of students stated; organ donation is life saving and they want to donate organs. In our study, the students stated the first place as a source of information about organ donation, nursing education environment. In our study, students stated that the primary sources of information about organ donation are under graduate education. For this reason, issues related to organ donation should be dealt with in the undergraduate curriculum. The training content on organ donation should explain how and where organ donation can be done and the legal procedures.